

**รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติ
ด้านธุรกิจและเศรษฐกิจ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2555
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

**Proceeding of the 5th National Conference on
Business and Economy 2012
Faculty of Management Science
Khon Kaen University**

ดำเนินการโดย: ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน (ECBER)
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ 0-4320-2566 โทรสาร 0-4320-2567
<http://www.ecberkku.com> E-mail : ecber.kku@gmail.com

สสว. >

DEC 2012

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ สุทชัย

ผู้ตรวจอ่านบทความวิจัย

รองศาสตราจารย์มันทนา สามารถ

รองศาสตราจารย์สุเมธ แก่นมณี

รองศาสตราจารย์อ่อนงค์นุช เทียนทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี เจริญวานิช

รองศาสตราจารย์ ดร.นพมาศ สุวชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภชัย ปทุมนากุล

รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพา แสนชัยธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ก่อพงษ์ พลโยธา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิรชญา มณีเนตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นवलวี แสงชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ สุทชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จันทร์จรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรรณ ศรีเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดา สมสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรุณ ตันตระบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรงค์ หงส์งาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ นัยพินิจ

ดร.ศิริรักษ์ ขาวไชยมหา

ดร.สุทิน เทียนวิวัฒน์

ดร.ภูมิสิทธิ์ มหาสุวีระชัย

ดร.นงนิตย์ จันทร์จรัส

ดร.ชลฤทัย โกวรรณะกุล

วิถีชีวิตชาวประมงไคหมึก ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Livelihoods of fishermen in the ink. Paknampran. Pranburi. Prachuap Khiri Khan Province

ชนัญญา รูป *
นิชามน อัครไพโรศานต์ *
พิทักษ์ ศิริวงศ์ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตชาวประมงไคหมึกของชาวประมงตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ผู้ประกอบการทำประมงไคหมึกจำนวน 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกต และใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่าการทำอาชีพประมงของชุมชนตำบลปากน้ำปราณ เป็นอาชีพที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สร้างรายได้ดีที่ดีแก่ชุมชน การออกเรือแต่ละครั้งต้องจัดหาสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิต ต้องมีอุปกรณ์ในการจับปลาหมึก การทำเรือไคหมึกนั้นผู้ประกอบการต้องมีการลงทุนสูงเนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้มีราคาแพง มีรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวน และชนิดของปลาหมึก ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการขาดแคลนเงิน และ วัสดุอุปกรณ์การประมง ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพง และการหยุดออกเรือในช่วงฤดูกลางใจทำให้ขาดรายได้ในช่วงนี้

คำสำคัญ : คำสำคัญ : ประมง , ปลาหมึก, วิถีชีวิต

Abstract

The research objective was to studied the life of fisherman in Paknampran, Pranburi, Prachuap Khiri Khan Province. The participants used in this study included a group of professional fishing were 6 people. We gathered information through in-depth interview, observation and using authentication methods. From the studied, we found that the fishery of Pak Nam Pran is the occupation that transferred by generation to generation and it also created good income to the community. Every time before sailing, the fisherman had to prepared all necessary things for living especially the equipment for catch squids. In order to make a ship for catching squid, the entrepreneur must provide the high capital since the equipments required are expensive. The income not stable as it depends on the number and type of squid we found. The major problem is the shortage of money and fishery equipments, gasoline

* นักศึกษาสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี

gasoline price, and the pause of fishery in laying eggs season. So these causes lowered the revenue in this period of time.

Keywords: fishery, squid, way of life

1. บทนำ

อาชีพประมง เป็นอาชีพที่จับสัตว์น้ำหรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ผู้ที่ประกอบอาชีพประมงเรียกว่า ชาวประมง การทำการประมงของประเทศไทย จะมีมากทางแถบ ทางใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทย บริเวณเลียบชายฝั่งทะเล สัตว์น้ำที่ทำการประมง ได้แก่ ปู ปลา กุ้ง หอย ปลาหมึก ตามพื้นที่ ซึ่งการทำอาชีพประมงนอกจากจะเป็นอาหารภายในประเทศแล้ว เรายังส่งเป็นสินค้าออกสู่ต่างประเทศมากมาย จากการทำประมงที่ผู้บริโภครวมมีความต้องการมากขึ้น ส่งผลให้ในปัจจุบันการทำประมง เริ่มมีการนำเอาความทันสมัยของเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วย จนล้นค่านึงถึงสภาพแวดล้อมในทะเล และการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาด้านการประกอบอาชีพ เพราะผู้ประกอบอาชีพรายใหญ่มักหวังผลกำไรมากกว่าการอนุรักษ์ การดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งยังมีผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพรายย่อยที่ไม่มีเงินทุนในการหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ แต่การทำประมงขนาดย่อมมักจะมีการดูแลทรัพยากรได้ดีกว่าการทำประมงขนาดใหญ่ เห็นได้ชัดจากการใช้ภูมิปัญญาเก่า ๆ เพื่อความยั่งยืน และจากการที่อาชีพประมงของชาวบ้านถูกกระทบอย่างมากทำให้ในบางหมู่บ้านเกิดการรวมตัวเพื่อการอนุรักษ์ และป้องกันการรุกรานของผู้ประกอบการรายใหญ่ (มูลนิธิรักษ์ไทย, ประมงพื้นบ้าน วิถีแห่งภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ : 2548)

ตำบลปากน้ำปราณเป็นตำบลเล็กๆ อยู่ในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่ม มีพื้นที่และแม่น้ำลำคลองติดต่อกับทะเล เดิมมีชื่อเรียกว่าปากคลองปราณ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นปากน้ำปราณ เนื่องจากมีแม่น้ำปราณบุรีไหลผ่านลงสู่ทะเลอ่าวไทย ดังนั้นวิถีชีวิตชาวประมงปากน้ำปราณจึงมีความผูกพันกับสายน้ำมาตั้งแต่อดีต ทั้งการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านปากน้ำปราณสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน (รายงานกิจการเทศบาลตำบลปากน้ำปราณ :2552)

การประมงขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งรายได้ขนาดใหญ่ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนในชุมชนปากน้ำปราณเป็นจำนวนมาก ส่วนมากต้องมีเงินทุนสูงแต่ผลตอบแทนที่ได้คุ้มค่า การประมงขนาดใหญ่มีขนาดของเรือยาวประมาณ 7 – 20วา สามารถบรรจุปลาหมึกในปริมาณที่มากและจะมีห้องแช่แข็งที่คงปลาหมึกเก็บไว้วันที่มีอุณหภูมิเย็นที่สามารถรักษาความสดของปลาหมึก การออกหาถิ่นของชาวประมงขนาดใหญ่ใช้เวลาในการดำรงชีพอยู่ในท้องทะเลเป็นเวลาประมาณ 15 – 20 วัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา ในการนำหมึกที่แช่แข็งไว้มาทำการขายให้กับแม่ค้าที่รับซื้อปลาหมึกไปขายต่อที่ตลาดทะเลไทยหรือแม่ค้าบางรายก็นำปลาหมึกแปรรูปเป็นของฝากที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

การทำประมงใดหมึกเป็นที่รู้จักของคนจำนวนมากไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่หรือคนต่างจังหวัดต่างเป็นที่ขึ้นชื่อเป็นอย่างมากเวลาที่ชาวประมงใช้ในการหาปลาหมึกนั้นเป็นตอนกลางคืนเพราะว่าปลาหมึกชอบเล่นไฟทำให้ง่ายต่อการจับและทำการเข้าฝั่งตอนเช้าและทำการคัดแยกปลาหมึกเพราะว่ามีหมึกหลายชนิดหลายขนาด แต่ที่สำคัญปลาหมึกที่นำมา

จำหน่ายสู่ท้องตลาดต้องมีขนาดกลางและมีเนื้อมีความนุ่มและยังรวมไปถึงปลาหมึกขนาดเล็กและขนาดใหญ่การทำอาชีพประมงการหาปลาหมึกเป็นการทำให้เศรษฐกิจในชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นเป็นอย่างมาก เป็นรายได้

ภายในชุมชนแล้วยังเป็นรายได้ที่มาจากภายนอกชุมชนอีกชุมชนเป็นอย่างมากทำให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เป็นมั่นคงและในปัจจุบันก็เป็นที่ยื่นซื้อและยอมรับในคนหมู่มาก

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของชาวประมงเรือไคหมึกของตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีการวิจัย

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย อินเทอร์เน็ต หนังสือ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิจัยให้สมบูรณ์

3.2 ศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม คือ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยอาศัยกรอบคำถามจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และการสังเกต โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.3 พื้นที่ศึกษา การศึกษาในเรื่องวิถีชีวิตชาวประมงไคหมึกดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ของตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีอาชีพการทำประมง ซึ่งตำบลปากน้ำปราณนั้นเป็นแหล่งชุมชนของปลาหมึกทำให้ชาวบ้านในตำบลนี้ส่วนใหญ่ทำอาชีพนี้กันเป็นจำนวนมากจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ศึกษาเลือกสถานที่นี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก เพื่อให้ผู้วิจัยง่ายต่อการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. การสัมภาษณ์ระดับลึก ดำเนินการไปในรูปแบบของการสนทนาโดยมุ่งเก็บรายละเอียดและลงลึกในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง
3. การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตเป็นเครื่องมือพื้นฐาน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมผู้ให้ข้อมูล

4. สมุดจดบันทึก เทปบันทึกเสียง

5. กล้องถ่ายรูป เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบหลายทาง หรือการตรวจสอบ สามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง (Triangulation of Data Sources) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวประมงไคหมีก

2. การเปรียบเทียบจากทัศนะของนักวิจัยหลายๆท่าน (Triangulation of Investigators) โดยในการวิจัยครั้งนี้มีผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 คน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ผลการศึกษาร่วมกัน

3. การเปรียบเทียบจากการใช้ทฤษฎีแนวคิดหลายชุด (Triangulation of Theories) โดยการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมทางการตลาด เข้ามาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเปรียบเทียบจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Triangulation of Methods) โดยใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบการวิจัยดังนี้

แบบจำลองสิ่งกระตุ้นการตอบสนองของพฤติกรรมผู้บริโภค Philip Kotler (2545: 111) เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นของผู้บริโภค ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในด้านต่างๆของผู้บริโภคและกระบวนการตัดสินใจเชื่อว่าเป็นอย่างไรคือ

ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) Philip Kotler (2545: 179 - 309) เป็นแนวความคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งทางการตลาด นักการตลาดใช้ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความพึงพอใจและชักจูงใจผู้บริโภคให้เกิดความต้องการที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ ในที่สุดให้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่าง คือ ผลิตภัณฑ์ (product) การจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) และราคา (price) เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและหันกลับมาใช้บริการและเกิดการซื้อซ้ำในครั้งต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อมูลจากการจดบันทึกถอดเทปการสัมภาษณ์ นำมาประมวลผลข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลและเขียนบรรยาย อธิบาย และนำเสนอข้อมูลตามปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคำถามที่ตั้งในแต่ละประเด็น

พิธีกรรม

พิธีกรรมบูชาแม่ย่านางเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพราะเชื่อว่าการขอขมาแม่ย่านางสามารถทำให้แม่ย่านางคุ้มครองและช่วยในหารจับปลาหมึกได้จำนวนมาก เนื่องจากชาวประมงต้องใช้เรือในการประกอบอาชีพจึงทำให้มีการเคารพนับถือแม่ย่านางเรือเป็นอย่างมาก และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวตำบลปากน้ำปราณ อำเภoprานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมการบูชาแม่ย่านาง

1. ดอกไม้ เช่น ดอกดาวเรือง ดอกกล้วยไม้
 2. ใบไม้ที่เป็นสิริมงคล คือ ใบเงิน ใบทอง ใบนาค กิ่งทับทิม ยอดใบขนุน
 3. อาหารคาว คือ ไก่ต้ม เป็ดต้ม เนื้อหมูสามชั้น ข้าวสวย
 4. อาหารหวาน คือ ขนมชั้น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เม็ดขนุน ฝักเชื่อม ขนมต้มแดงต้มขาว ขนมจัญอับ
 5. ผลไม้มงคล 5 อย่าง 7 อย่าง หรือ 9 อย่างก็ได้ เช่น กล้วย ชมพู่ เงาะ สับปะรด มะพร้าว ส้ม มะม่วง ขนุน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลไม้มงคลอีกมากมายที่จัดแจงเพิ่มเติมตามฤดูกาลบ้างตามลักษณะความหมายที่เป็นนัยแสดงถึงความมงคล
 6. อื่นๆ ได้แก่ ผ้าสามสี บาตรเงิน กระดาษเงิน กระดาษทอง รูป 9 ดอก น้ำมันต์ 1 ขัน เหล้าขาว น้ำเปล่า กระเทียม 9 หัว
- ทั้งนี้เครื่องบูชาอาจมีมากกว่านี้หรือน้อยกว่านี้ก็ได้ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ของเจ้าของเรือและแม่ย่านางเรือแต่ละลำ

ขั้นตอนของพิธีกรรมการบูชาแม่ย่านางเรือ

การประกอบพิธีกรรมการบูชาแม่ย่านางเรือ จะทำได้โดยเจ้าของเรือ ซึ่งมีขั้นตอนของพิธีกรรมดังต่อไปนี้

การทำความสะอาดหัวเรือ

นำผ้าสามสีมาผูก โทกกับหัว โชนหัวเรือ ด้วยเชื่อว่าเป็นการแต่งตัวเพื่อความสวยงามให้แก่แม่ย่านางเรือ

นำแป้งหอมมาประพรม ปิดทองที่โชนเรือ และเอาน้ำลูบที่หัวเรือเป็นการปลุกให้แม่ย่านางตื่น

เอาพวงมาลัยหรือดอกไม้มาเหน็บ มาคล้องตามความต้องการ

นำอาหารคาวหวานและผลไม้ที่เตรียมไว้ใส่ถาดและนำไปตั้งที่หัวเรือ กลางลำเรือท้ายเรือและจะต้องจัดอาหารให้แก่บริวารแม่ย่านาง อีกส่วนหนึ่งด้วย โดยไม่รวมกับของแม่ย่านาง

จุดธูป 9 ดอก กล่าวคำอัญเชิญแม่ย่านางพร้อมกับออกชื่อแม่ย่านาง บอກแม่ย่านางตามความต้องการของผู้บูชา โดยกล่าวเชิญมารับเครื่องเช่น ไข่ เครื่องบูชา ขอพร ให้คุ้มครองป้องกันอันตรายทุกอย่างและให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

จุดกระดาษเงิน กระดาษทอง

พรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเองและผู้ร่วมพิธี

เมื่อเสร็จแล้วปล่อยทิ้งไว้สักครู่ และบอกแม่ย่านางเพื่อขอนำของเช่น ไหว้ไปแจกจ่ายรับประทาน

จุดประทัดแล้วรีบเบี่ยงหัวเรือออกทะเล หรือจุดประทัดขณะที่น่าเรือออกสู่ท้องทะเลเพื่อเป็นการปลุกให้แม่ย่านางเรือตื่น(ชวัช ปุณ โณทก . วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. 2528)

ช่วงระยะเวลาในการออกเรือไคหมึก

ระยะเวลาภายในหนึ่งเดือนในการอยู่บนท้องทะเลแบ่งเป็น 2 เวลา โดยดูปฏิทินข้างขึ้นข้างแรม ระยะเวลารอบแรกคือ ข้างขึ้นเริ่มตั้งแต่ 5 คำ ถึง ขึ้น 15 คำและรอบที่สองคือ ข้างแรม 1 คำถึง แรม 12 คำ และระยะเวลาในการการครอบหมึกเป็นช่วงเวลากลางคืนตั้งแต่ประมาณเวลา 20.00 – 4.00 น. ในการครอบหมึกได้ดีที่สุดเพราะเป็นช่วงเวลาที่ท้องฟ้ามืดเพราะหมึกเป็นสัตว์น้ำที่ชอบเล่นไฟทำให้สามารถจับหมึกได้เป็นจำนวนมาก

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกตคลื่นลม

เครื่องซาวนด์เคอร์ (Sounder) เป็นอุปกรณ์ที่ชาวประมงใช้ในการหาปลาโดยอาศัยหลักการสะท้อนของคลื่น เมื่อคลื่นนี้ไปตกกระทบกับฝูงปลาหมึกจะเกิดการสะท้อนของคลื่นกลับมาซึ่งเรือ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการหาหมึกได้นำ

1. ดาวเทียม เป็นอุปกรณ์ในการยิงตำแหน่งหาหมึก หาปลา
2. เซ็มทิศเดินเรือ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการนำทิศทางการเดินทางเดินเรือของชาวประมงไคหมึก

คำตอบแทน

ในการการทำประมงไคหมึกนั้นไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายวัน หรือรายเดือน แต่ใช้วิธีการแบ่งรายได้เป็นร้อยละจากยอดขายปลาหมึกที่จับได้ในแต่ละครั้งดังนี้

ได้ตั้งเรือได้รับคำตอบแทนร้อยละ 8 จากยอดขายหมึก เนื่องจากชาวประมงได้ตั้งกติกาขึ้นมาเองระหว่างเจ้าของเรือกับลูกน้องเพื่อให้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับส่วนแบ่งที่จะได้ในการประกอบอาชีพประมงไคหมึกและเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการคิดค่าส่วนแบ่งในภายหลัง

นายท้ายเรือ ช่างเครื่อง ชมโป้ ลูกเรือ ได้รับร้อยละ 3 จากยอดขายหมึก เนื่องจากชาวประมงได้ตั้งกติกาขึ้นมาเองระหว่างเจ้าของเรือกับลูกน้องเพื่อให้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับส่วนแบ่งที่จะได้ในการประกอบอาชีพประมงไคหมึกและเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการคิดค่าส่วนแบ่งในภายหลัง

อุปกรณ์ในการหาปลาหมึก

การหาปลาหมึกของชาวประมงโดยใช้เรือไคหมึกในการจับหมึก "ไคหมึก" เป็นเครื่องมือทำการประมงชนิดหนึ่ง ที่อาศัยแสงไฟเพื่อล่อหมึกให้เข้ามาเล่นแสงไฟใกล้เรือ และจับโดยใช้แหครอบ หรือใช้วิธีตักด้วยเบ็ดตกหมึก การไคหมึก ใช้แสงไฟจากเครื่องปั่นไฟหรือไดนาโม บั่นไฟให้แสงสว่าง เมื่อสว่างจะมีปลาเล็กปลาน้อยมาเล่นไฟ ปลาหมึกจะเข้ามากินปลาเหล่านี้ และเล่นไฟไปด้วย ปลาหมึกที่มาเล่นไฟมักเป็นคู่บ้าง เป็นฝูงบ้าง เมื่อฝูงหมึกมาเล่นไฟนับเป็นจำนวนมากชาวประมงจึงใช้อวนล้อมดึงเข้ามา หรือใช้เบ็ดตกหมึกได้เลย

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง "วิถีชีวิตชาวประมงไคหมึก ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ระดับลึกของชาวบ้านตำบลปากน้ำปราณ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1 สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลปากน้ำปราณ

จากการสัมภาษณ์พบว่าตำบลปากน้ำปราณ เดิมมีชื่อเรียกว่า "ปากคลองปราณ" เนื่องจากมีแม่น้ำปราณบุรีไหลผ่านลงสู่ปากอ่าวทะเล และยังเป็นที่ตั้งสมาคมประมงแห่งแรกของประเทศไทย.

ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ปากน้ำปราณ" จนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีแนวยาวลงติดต่อกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มีพื้นที่ภูเขาสลับกับที่ราบลงสู่ทะเล เป็นดินปนทรายมีชายหาดทอดยาวประมาณ 2 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 2.5 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร ภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มีฝนตกตลอดทั้งปี

5.2 ขั้นตอนการเตรียมการทำประมงโคหมึก

5.2.1 บุคคลและอุปกรณ์ที่ใช้ในเรือประมงโคหมึกนั้นประกอบไปด้วย

บุคคล

ในการทำประมงโคหมึก ประกอบไปด้วย ได้กั้งเรือ ทำหน้าที่ควบคุมเรือ นายท้ายเรือทำหน้าที่ถือท้ายเรือ ช่างเครื่อง ทำหน้าที่ดูแลเครื่องยนต์เรือ ชมพ์ ทำหน้าที่ทำอาหารภายในเรือ ลูกเรือ ทำหน้าที่ครอบหมึกหรือซ่อนหมึกขึ้นมาจากเรือแล้วนำไปใส่ในช่องแช่แข็งภายในเรือ

ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายหรือค่าโสหุ้ยในการออกเรือโคหมึกในแต่ละครั้งได้แก่ ค่าน้ำมัน น้ำมันเรือ อุปกรณ์การล่าเหยื่อ

ค่าของใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ สบู่ กระดาษชำระ ยาสิฟีน แปรงสีฟัน ยาสระผม ผงซักฟอก รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค ได้แก่ ขนมน้ำ ผัก ผลไม้ เนื้อหมู เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำมันทำอาหาร น้ำตาล น้ำปลา ผงชูรส

ค่าใช้จ่ายเหล่านี้มีราคาที่ไม่เท่ากัน ในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับราคาขึ้นลงตามท้องตลาดเพราะค่าเงินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ตลาดปลาหมึก

เมื่อได้ครบระยะเวลาที่กำหนดในการนำปลาหมึกเข้ามาขายที่แพปลา โดยมีแม่ค้าเป็นตัวกลางเป็นผู้กำหนดราคาขายของปลาหมึกและมีผู้ที่ทำหน้าที่จดน้ำหนักปลาหมึก โดยราคาของปลาหมึกแต่ละชนิดมีราคาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของปลาหมึก และหลังจากที่แม่ค้าซื้อหมึกได้กำหนดราคาปลาหมึกและผู้ที่ทำหน้าที่จดน้ำหนักได้นำปลาหมึกของเรือแต่ละลำมาคัดแยกชนิดของปลาหมึก หลังจากนั้นจึงชั่งและใบเรียกเก็บเงินให้กับเจ้าของเรือจับหมึกไปเรียกเก็บเงินกับแม่ค้าที่มารับซื้อปลาหมึก โดยเจ้าของเรือได้คิดบัญชีเพื่อแบ่งส่วนแบ่งให้กับลูกน้องเรือตามที่ได้ตกลงกันไว้

ส่วนผสมทางการตลาดมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการที่จะนำเสนอไปสู่ผู้บริโภคทางส่วนผสมทางการตลาดมักเรียกกันว่า 4Ps มีองค์ประกอบดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึงสินค้าหรือบริการที่จะนำเสนอขายสู่ผู้บริโภคมีหลายรูปแบบให้เลือกซื้อได้แก่ ปลาหมึกกล้วย ปลาหมึกกระดอง ปลาหมึกกระตอย ปลาหมึกตะเกา

2. ราคา (Price) หมายถึงราคาของสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเพื่อให้ได้สินค้านั้นๆซึ่งราคาของปลาหมึกแต่ละชนิดมีราคาที่แตกต่างกันไปเนื่องจากมีขนาดที่ไม่เท่ากันจึงทำให้ราคาของปลาหมึกแต่ละชนิดแตกต่างกันไปได้แก่

ปลาหมึกกล้วยมีราคาประมาณ 130 บาท ต่อกิโลกรัม ปลาหมึกกระดองมีราคาประมาณ 150 ต่อกิโลกรัม ปลาหมึกกระตอยมีราคาประมาณ 80-100 บาท ต่อกิโลกรัม ปลาหมึกตะเกามีราคาประมาณ 130-150 บาท ต่อกิโลกรัม และปลาหมึกจะมีราคาที่สูงขึ้นจากเดิมในช่วงฤดูวางไข่เนื่องจากชาวประมงไดหมึกคอกออกจากฝั่งเพราะเป็นช่วงฤดูผสมพันธุ์ทำให้ปลาหมึกนั้นหาได้ยากในช่วงนั้นจึงทำให้ราคาปลาหมึกเพิ่มสูงขึ้น

3. สถานที่ (Place) หมายถึงช่องทางที่จะนำเสนอสินค้าขายสู่ผู้บริโภค ได้แก่ ตลาดปลาหมึกตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. การส่งเสริมการขาย (Promotion) หมายถึง กระบวนการในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ สำหรับการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการขาย ได้แก่ ลด แลก แจก แถม ไม่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตชาวประมงไดหมึก ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เนื่องจากการกำหนดราคาของปลาหมึกไม่สามารถกำหนดได้จากชาวประมงไดหมึกซึ่งราคาหมึกในแต่ละครั้งกำหนดโดยการประมูลราคาจากแม่ค้าที่รับซื้อปลาหมึกจากตลาดปลาหมึกถ้าแม่ค้ารายใดให้ราคาปลาหมึกดีก็มารับปลาหมึกจากเรือไดหมึกกล้านั้นไป

ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

ชาวประมงมักประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

ขาดแคลนเงินทุน การประกอบอาชีพทางการประมงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำประมงทะเลต้องลงทุนสูง มีการเสี่ยงต่อการลงทุนมากกว่าการประกอบอาชีพการเกษตรอื่นๆ ชาวประมงส่วนใหญ่ผู้เงินจากนายทุนซึ่งเป็นเจ้าของแพปลาในท้องถิ่นมาเป็นทุนดำเนินงาน โดยมีข้อผูกพันที่ต้องขายสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำให้เจ้าของแพปลานั้นๆ มีการกดราคาซื้อเป็นอย่างมาก

วัสดุอุปกรณ์การประมงรวมทั้งราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการออกเรือจับปลา มีราคาสูงทำให้มีต้นทุนในการผลิตที่สูงไปด้วย

ในช่วงฤดูวางไข่เป็นช่วงที่ชาวประมงงดการออกเรือเนื่องจากเป็นฤดูผสมพันธ์ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ผู้ประกอบการมีการซ่อมแซมบำรุงเรือและตรวจสภาพเครื่องยนต์เรือที่มีการใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีรายได้ ในช่วงนี้

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าอาชีพการทำประมงโคหมึก มีส่วนที่ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ที่มั่นคงและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะเป็นแหล่งประมงอุตสาหกรรมขนาดย่อม และสามารถรวมกลุ่มคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเดียวกันให้เกิดความรักและความสามัคคีภายในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น การทำประมงนั้นเป็นอาชีพที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวบ้านในตำบลปากน้ำปราณนั้น โดยส่วนมากมักประกอบอาชีพประมงด้วยกัน มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมร่วมกันและมีใจรักในอาชีพนี้ มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น วิถีชีวิตของชาวประมงเรือโคหมึกนั้นถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน

เพราะเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ได้เป็นอย่างดีถึงแม้ว่าจะเป็นอาชีพที่ต้องใช้เงินในการลงทุนสูงก็ตามแต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนการทำประมงโคหมึกจะต้องมีใจรักในอาชีพนี้และสามารถถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปให้มีความรักในอาชีพนี้ได้เป็นอย่างดีเพราะอาชีพนี้ทำให้ความเป็นอยู่ภายในครอบครัวดีขึ้นและมีความรักกันมากขึ้น

7. สรุปผลการศึกษา

การทำอาชีพประมงของชุมชนตำบลปากน้ำปราณเป็น อาชีพที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สามารถสร้างรายได้ได้เป็นอย่างดีแก่ชาวบ้านในชุมชน การออกเรือโคหมึกในแต่ละครั้งมีวิธีการในการจัดหาสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อความเป็นอยู่ในทะเล อาชีพการทำเรือโคหมึกนั้นต้องมีอุปกรณ์ในการจับปลาหมึก การทำเรือโคหมึกนั้นผู้ประกอบการต้องมีการลงทุนสูงเนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้มีราคาแพง ผู้ประกอบการแต่ละรายมีรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวน และชนิดของปลาหมึก ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการขาดแคลนเงิน และ วัสดุอุปกรณ์การประมง ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพง และการหยุดออกเรือในช่วงฤดูกลางไข่ทำให้ขาดรายได้ในช่วงนี้

7.1 ข้อเสนอแนะ

7.1.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า การหาปลาหมึก โดยใช้เรือโคหมึกนั้นเป็นวิถีชีวิตอีกอย่างหนึ่งของชาวบ้านชุมชนปากน้ำปราณเป็นวัตถุประสงค์หลักในการสร้างรายได้สู่ชุมชนเนื่องจากรายได้หลักของชุมชนปากน้ำปราณมาจากอาชีพประมงที่ยังคงสืบต่อไป

7.1.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงการทำประมงในพื้นที่อื่นๆภายนอกตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้รู้ถึงความเป็นอยู่ของผู้ทำอาชีพประมง

2. ควรศึกษาถึงการนำปลาหมึกสดที่ได้จากทะเลมาแปรรูปเป็นสินค้าจำพวกของฝาก เช่น ปลาหมึกแดดเดียว เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนั้นผู้คนนิยมหาซื้อกลับไปเป็นของฝากจำนวนมากจึงเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่มากขึ้นดังนั้นความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการหาปลาหมึกนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นส่วนช่วยที่ทำให้มีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ เพชรบุรี ที่สนับสนุนการจัดโครงการศึกษาวิจัยครั้งนี้รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิวิริยไทย, ประมงพื้นบ้าน วิถีแห่งภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ : เลค แอนด์ ฟาวน์เทน พรินต์ 2548

รายงานกิจกรรมเทศบาลตำบลปากน้ำปราณประจำปี 2547- 2552

ชัช ภูณ โนนทก . วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความ เชื่อกรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

Philip Kotler (2545: 111). การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า

รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ด้านธุรกิจและเศรษฐกิจ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2555

Proceeding of the 5th National Conference on Business and Economy 2012

